

Tökéletesített Straubinger-párnák és az első magyar aranyfuvola

Riport a nemrég Budapesten járt David Straubingerrel és az ő műhelyében gyártott első magyar aranyfuvola készítőjével, Csider Károllyal

– Három év telt el azóta, hogy legutóbb Magyarországon üdvözölhettük. Bizonyára újabb találmányokkal sikerült tökéletesítenie a világszerte elismeréssel fogadott és népszerű Straubinger-féle fuvolapárnákat.

D. S. – Az elmúlt időszak egyik legfontosabb fejlesztéseként fontos módosításokon dolgoztunk. Párnánk „gyenge” pontja volt, hogy a bőr – a ránehezülő egyenetlen terhelés miatt – a hanglyuk mentén viszonylag könnyen szakadt. Az eredeti terv kisebb módosításával elértük, hogy a bőrt minden egyes pontján egyenletes feszültség éri. Egészen új párnákat terveztünk piccolókhoz és klarinétokhoz is. A klarinét esetében a legnagyobb gondot általában az okozza, hogy a párnáknak a legkülönbözőbb hanglyukakat kell takarniuk. Mi ezt a problémát úgy oldottuk meg, hogy párnánk túlnyúlik a párnatartrón. Ez a párna lényegesen precízebb, stabilabb és hosszabb élettartamú, mint a hagyományos. Mivel tökéletesen takar, a hangszer dinamikailag sokkal kezelhetőbbé válik a játékos számára. Emellett sötétebbé, melegebbé teszi a hangot is.

Hasonló a helyzet az új piccolópárnával is. Szemben a hagyományos filccel tökéletesen takar – ez főként a magas hangok megszólaltatásához nyújt nagy segítséget.

– Magyarországon főleg párnái révén vált ismertté az Ön neve. Azt azonban kevesen tudják, hogy műhelyében kiváló fuvolákat is épít. Mikor kezdte és kitől tanulta ezt a mesterséget?

D. S. – 1985 óta készítek fuvolákat, „mesterem” Brennan volt. Annak idején üzletet kötöttünk egymással: ő kizárólagosságot kért párnáim használatára, cserébe segített létrehozni saját fuvolakészítő cégemet és mindenre megtanított, ami ehhez kellett. A mai napig is egyébként bármilyen technikai kérdéssel fordulhatok hozzá – készségesen áll rendelkezésemre.

Manapság a fiammal dolgozom együtt, sőt mondhatom, ma már ő végzi a munka javát, a mechanikák és testek előkészítésétől a hangszer összeállításáig, míg én elsősorban a fejekkel foglalkozom.

– Azt tudjuk, hogy a muzikusok szívesen cseréltetik ki párnáikat saját hangszereiken Straubinger-féle párnákra. Vanak-e más fuvolakészítők is, akik már eleve az Ön párnáit építik be hangszereikbe?

D. S. – Ilyen például a japán Myazawa cég, amely jó három éve használja párnáimat. Kezdetben csak az Egyesült Államokba és bizonyos európai országokba szállított hangszereikbe szerelték. Nem is olyan régen azonban úgy döntöttek, hogy az ezüstfejes fuvoláktól fölfelé a legdrágább, teljesen kézzel gyártott modellekig mindegyiket kizárólag Straubinger párnákkal forgalmazzák.

A Powell cégnek ugyancsak minden hangszerébe az én párnáim kerülnek, a kézi gyártású 2100-okba ugyanúgy, mint az új, nemsokára piacra kerülő alacsonyabb árfekvésű szériákba.

A Brannen cégnél korábban maguk gyártottak az én engedélyemmel Strau-

binger-féle párnákat, újabban azonban ők is inkább tőlem vásárolják.

Kisebbségi fuvolakészítő műhelyek is használják természetesen párnáimat; így például David Willams, McCandless, Tom Green és mások. Ezek a nevek főleg az Egyesült Államokban ismertek, Budapesten talán kevésbé.

– Számunkra igazán nagy megtiszteltetés, hogy már második alkalommal látogatott el hazánkba. Mi az, ami az Ön számára érdekes lehet egy ilyen kicsi országban, mint Magyarország?

D. S. – Nekem nagyon fontosak ezek a látogatások. Egyrészt mert az itteni fuvolások részéről olyan mértékű érdeklődést és lelkesedést tapasztalok a fuvola iránt, mint sehol máshol a világon. Másrészt pedig Csider Károly személyében olyan barátokra és kollégákra leltem Budapesten, akinek munkáját rendkívül nagyra tartom. Úgy érzem, mi ketten remekül tudunk együtt dolgozni.

– Mit gondol, milyen irányba halad ma a fuvolaépítés? Mit hozhatnak a harmadik évezred első esztendői?

D. S. – A múltban a fuvolakészítés tudományát – vagy talán inkább művészetét – generációkon keresztül egymásnak adták át a mesterek. Nem tudom, Louis Lot kitől tanulhatta – valószínűleg valakitől Markneukirchenben. Tőle tanulta meg az amerikai Bruce Haynes, akinek egyik lezármazottja Powell tanította. Powell saját céget alapított, ebben tanult nála Branne. Brannen is saját céget alapított és engem az a megtiszteltetés ért, hogy Victor Brannen-nél tanulhattam. Én a tudásomat továbbadom a fiamnak, így ő képviseli most a legifjabb generációt. Nincs olyan ember, aki tehát saját magától sajátította volna el a fuvolakészítés tudományát/művészetét. Mindenki tanulta valakitől, megpróbált esetleg valami újat hozzátenni. Igyekszünk megfigyelni mi az, ami bevált, tökéletesen működik a fuvolán, illetve melyek azok a pontok, amelyeket javítani, fejleszteni érdemes.

Sokan gondolják, hogy a régi nagy mesterek mindent tudtak, amit a fuvoláról tudni lehet. Az igazság azonban az, hogy – bár minden tiszteletünk a nagy elődöké – még mindig nagyon sok lehetőség van a fuvola továbbfejlesztésére. Ennek konkrét jele, hogy a hangszer csak az elmúlt évtizedekben is rengeteg változáson ment át, sokkal kifinomultabb fuvolákra van igény, mint korábban.

– *Hosszú évek tapasztalatai, ismeretsegei és talán az eddigi pályafutás bizonyos összegző szándéka motiválhatta, hogy három hónapra az Egyesült Államokba utazzon David Straubingerhez, hogy olyan fuvolát készítsen, amely az első lépéstől az utolsó simításig saját keze munkája.*

Cs. K. – Hangszerészként én is mindig is szerettem volna hangszert készíteni, nálunk azonban ennek már nincsenek, illetve régóta megszűntek a hagyományai. Ezzel a vágyammal nyilván nem álltam egyedül, hiszen minden hangszerészben megvan erre az igény – és nálunk csak a vonósoknál maradt meg és alakult ki a készítés gyakorlata, mivel kevesebb gépet és szerszámot igényel.

A hangszerkészítés ugyanúgy piaci tevékenység, mint más áru előállítás és nagyon nehéz „kívülről” egy ilyen műhelybe kerülni; mindenki igyekszik őrizni azt a titkot, amely csak és kizárólag az ő instrumentumainak sajátja. Szerencsém volt, hogy megismerkedtem David Straubingerrel, akivel barátságot is kötöttem. Az ő neve ismert minden fuvolás számára, hi-

szen az ő találmánya alapján készített és a hangszerekre helyezett párnái ma már széles körben elterjedtek. Hangszereket is készít, egy kis műhelyben, kettesben a fiával.

Annak idején kurzusra jelentkeztem nála (Párizsba), hogy ezt a fajta párnázást megtanuljam. Munkámmal megleptem és elégedett volt, kíváncsi lett, mik történnének egy ilyen, számára távoli és ismeretlen országban. Eljött Budapestre, az én műhelyembe is és én is meglátogattam őt az Egyesült Államokban. Volt alkalma tehát megismerni engem; megértette, hogy milyen fontos belső készítés számomra egyszer egy hangszer elkészítése. Ő rendkívüli ember, akinek eszében sincs azonnal riválist látni egy kollégában. Megengedte tehát, hogy a műhelyében elkészítsem a vágyott hangszert.

– *Milyen minták, elvek alapján készült ez a fuvola? Teljesen a saját tervezése volt, esetleg a sok éven át Japánban, Németországban, Franciaországban és Egyesült Államokban szerzett tapasztalatok felhasználásával, vagy Straubinger úr instrukcióit követte?*

Cs. K. – Valóban sok mindent láttam, de az is tény, hogy a hangszereknek szigorú szakmai követelményeknek kell eleget tenniük, nem lehet szabadon változtatni rajtuk. Mégis sok olyan fontos pontja van a fuvolakészítésnek, amitől az egyik jobb lesz a másiknál, de azonos minőség esetén is minden típus különbözik a többitől, amit egy szakértő azonnal észrevesz. Számunkra, hangszerkészítők számára a szemmel azonnal észrevehető mi-

nőség – élek, forrasztások, sarkok, reszelések pontossága, esztétikája – a meghatározó; végcél azonban a művész tetszésének elnyerése, ami a hang minőségében fejeződik ki.

Tapasztalataim alapján el tudtam dönteni, hogy én mit szeretnék csinálni, milyen kategóriának, milyen kritériumoknak szeretnék eleget tenni. Starubingernél a létező legjobb mesterek szellemével találkozhattam, hiszen ő maga Louis Lot iskoláján nevelkedett Brennától tanulta lépésről lépésre a fuvola készítésének „szabályait”. Én kézbe vehettem ezt a jegyzetfüzetet és ebben is követhetem a lépéseket egymás után. Ilyen betekintésre sosem lett volna alkalmam, ha csak gyárakat látogatok. Hiába dolgoztam is annak idején japán fuvolagyárakban – ott még az úgynevezett „handmade” hangszereknél is más ember készíti a testet, más a mechanikát, és így tovább. Így könnyű megőrizni a titkokat, mert szinte lehetetlen ellesni a „fogásokat”.

Ez kézzel készült hangszer, forrasztott lyukakkal; ez az igazán „handmade”-nek tartott technológia. Olyan, amilyenek ebben a műhelyben készülnek. Ottlétem alatt két hangszer készült párhuzamosan; ő is csinált egyet, én is csináltam. Így a gyakorlatban követhetem a megmutatott és a füzetben leírt lépéseket, ami sokat jelentett.

Mindezzel együtt teljesen egyedül készítettem a hangszert. Eleinte azt hittem, kapok majd kisebb manuális segítséget is, ha kell, de szemmel láthatóan meg sem akarták érinteni a fuvolát, amit én készítek. A végén értettem meg, hogy nem barátságosan gesztusról, hanem elvről van szó. Megadták azt az esélyt, hogy érezhessem: ez a hangszer az én saját alkotásom. Most már nagyon örülök neki.

Külön öröm, hogy e hangszer minden porcikája jó; annyira jó, amennyire szerettem volna. Ha valami véletlenül nem úgy sikerült, ahogy akartam, újra készíthettem. Szépek a forrasztások, jók a mechanikák a lyukakat ugyanúgy „alászedtem”, mint a mesterhangszereknél láttam, aminek célja a hangszer akusztikus adottságainak jobbítása.

Azokat a javításokat is megcsináltam, amelyekre harminc év tapasztalatai sarkalltak. Annyi fuvolát láttam, javítottam, hogy észrevehettem egy-egy típus gyenge pontjait. Arra törekedtem, hogy valami jobbat próbáljak ki.

Van egy hangideálom, amit szerettem volna megvalósítani. Már itthon voltam,

amikor még mindig próbáltam a fuvalásokkal: ki mit észlel, mit tart jó és mit gyengébb pontnak a megszólalásban? Véleményük és javaslataik figyelembe vételével korrigáltam. Ez megoldható, hiszen az irányok adottak: pontosan lehet tudni, mi a teendő esetleges fogyatékoságok megszüntetéséhez, illetve hangzási arányok megváltoztatásához. Kulcsszerepet játszik ebből a szempontból a szájrész, amin rengeteget dolgoztam. Az is tény, hogy el kell tudni dönteni, melyik irányt választjuk, különben nem alakul ki karakteres, szép hang.

Mindezek olyan tanulságok, amelyek bizonyos szempontból megváltoztatták javítási szemléletemet is. Továbbra is alapvető fontosságúnak tartom a tökéletes párnázást, de megtanultam: bátran lehet (és merek is) a hangszerek bármely kényes porcikájához nyúlni azzal a tudattal, hogy a hang javítható. Ezt meg is tettem azóta más néhány mesterhangszeren, a művész őszinte ámulatára.

– *Gondolom, hogy az önmagának, becsúgyból készült hangszert szeretné avatott kezében látni és a hangját is hallani. Gondolt-e konkrét előadóra készítésekor, vagy a véletlenre bízta, ki játszik majd rajta?*

Cs. K. – Ez magamnak készült, nem is akarom eladni. Most, hogy készen van, szeretném természetesen hallani is. Arról nem is szólva, hogy egy hangszer akkor igazán hangszer, ha használják. Ezért örültem, amikor Ittész Gergely elvállalta fuvolám szakmai „bemutatását”; CD-t készítettünk, amelyen ő hegedűversenyek átíratait játssza az én fuvolámon. A CD anyagát szeptember 29-én, nyilvános hangverseny keretében be is mutatjuk a Zeneakadémia Kistermében.

– *Fény derült-e valamilyen titokra, amiktől igazán jó lehet egy hangszer?*

Cs. K. – Nincs titok, csak titkolódzás. Az én hangszerem tényleg jól sikerült. Azért merem ezt kijelenteni, mert ez számomra már nyilvánvalóvá vált. Ettől a kijelentéstől – remélem – még nem vagyok nagyképű. Semmi mást nem csináltam ugyanis, mint odafigyeltem, betartottam a készítés szabályait. Nincsenek csodák; vannak alkatrészek, méretek, elhelyezések – ha minden pontos és precíz, az eredménynek jónak kell lennie. Innen már csak az ízléskülönbségek ítéhetnek eltérően; akár egy szép nő esetében, aki nem

biztos, hogy mindenkinek egyformán tetszik. Egyébként pedig olyan minőségű anyagokkal dolgoztam, amelyek használata nem engedi, hogy a hangszert ne a legnagyobb odafigyeléssel készítsem.

– *Milyen anyagokat, nemesfémeket használt?*

Cs. K. – A test 10, a lyukak 14 karátos aranyból készültek. A billentyűk ezüstből, a rugók fehéraranyból vannak. Mindig tetszett nekem ez az „ötvozet”, esztétikai és hangji szempontból egyaránt. Eredetileg ugye lágy hangú fafuvolán játszottak, amit felváltott a nagyobb, de ércesebb, éles hangú fémfuvala. Az arany volt az, ami visszalágyította a hangot úgy, hogy közben a fémhangszerek mechanikai előnyeit is megőrizte. Később is készítettek fafuvolákat, de ezek nagyon kényes hangszerek voltak: a fa mindig mozgott és emiatt változott egy kicsit, a hanglyukak szintén, az ilyen hangszerek érzékenyen reagáltak az időjárásra. Az aranyfuvalának megvan az a tónusa, felhangrendszerre, amit annyira keresnek a fuvalások. Májig nem hagytak fel azonban a fafuvala-ideállal; keresik az eszményi mozarti hangzást és ehhez most már egészen különleges minőségű fahangszereket is készítenek.

– *Az anyagokért, a műhelyhasználatért fizetnie kellett?*

Cs. K. – Természetesen, hiszen a kelleket ugyanonnan szereztem be, mint David Straubinger. Ő Brennantól szerzi be az alkatrészeket, ugyanazokat az anyagokat használja, mint „mestere”. Ez a világ talán legjobbnak tartott fuvolája, amiről a legtöbb fuvalás (nálunk) csak álmodozni tud. És hiába nem kell fetiszálni a hangszereket: ezek azért mégis jobbak valamtól és a minőségi különbség bizony hallat-

szik is. Különösen akkor, ha a muzsikusk egyéniségének megfelelő hangszert választ a rendelkezésére álló csúcsmodellek közül.

Azért sem akarom „elzárni” fuvolámat, mert nálunk az egyre javuló állapotok ellenére is 2-3 lépés hátrányban vannak a hangszer profi művelői hangszerek minőségét illetően „nyugati” kollégáiktól. Nemcsak a tanulókról beszélek, hanem később, zeneakadémiai szinten, majd zenekari szólistaként már hátrányt jelenthet a megalkuvás.

A perspektíva számomra (hangszerem számára) igazán az lenne, ha különböző fuvalás egyéniségek próbálnák ki a fuvolámat és hallhatnám: hogyan szólal meg egyik vagy másik művész keze alatt, milyen a hangja a barokk, klasszikus, romantikus vagy 20. századi zene tolmácsolásakor. Szerencsésnek tartanám, ha érdekesnek találnák a művészek ilyen jellegű kipróbálásra hangszeremet. Szeretném tehát, ha lenne utóélete és nem csak tárgy maradna, de meg is szeretném őrizni, hiszen valóban dédelgetett álmod megvalósulása.

– *Tervez-e további saját hangszereket?*

Cs. K. – A hangszerkészítés más életformát, speciális, igen drága beruházást, felszerelést kíván. Lehet, hogy ha tíz évvel fiatalabb lennék, még gondolkodnék rajta. Örülök, hogy ezt az egyet sikerült megvalósítanom. Kijelenteni azonban biztosan semmit sem lehet a jövőt illetően. Azt tudom, hogy amikor elterveztem ezt a fuvolát, David Straubinger figyelmeztetett: az első fuvolát nem kellene azonnal aranyból készíteni! Én azonban azt válaszoltam, hogy nekem ez nem az első, hanem az utolsó fuvolám lesz; miért ne készíthetném aranyból?

Tóth Anna

Hangszerkereskedelmi és szolgáltató Kft.

1074 Budapest,
Dohány u. 86.
Tel./fax:
342-3623
Nyitva:
hétfő-péntek
9.30-tól
18.00 óráig
Szombat
9.30-13.00

Új és használt hangszerek vétele, eladása,
igazságügyi szakértő véleményezése, szakbecslése.

Alkatrészek, tartozékok, kiegészítők forgalmazása:
húrok, vonók, tokok, huzatok, állványok stb.

Thomastic, Pirastro, Corelli és Jargar húrok

Minden ami a fújáshoz kell!

A zenei hagyományok méltó megőrzése jegyében, a Fon-Trade Music Kft. Magyarországon egyedülálló hangszerkészlettel és szolgáltatásokkal áll a muzikusok, zenei intézmények és kereskedő kollégák rendelkezésére.

• a világ vezető fúvós márkáinak széles skáláját kínáljuk: nálunk ezeket nem csak megrendelheti,

kézbe veheti, kipróbálhatja, összehasonlíthatja.

- ritmus- és ütőhangszerek teljes tárházát, az Orff-hangszerektől a jazz- és rock szereléseken át a szimfonikus hangszerekig.
- szavatolt minőséget a tanuló hangszerektől a professzionálisig, melyek a világ legnevesebb hangszergyártó cégeitől közvetlenül kerülnek üzletünkbe.
- a fúvós hangszerek szakszerű javítását, karbantartását: javítóműhelyeinkben a legmodernebb és tradicionális technikák ötvöztetésével, elismert mesterek irányításával, eredeti gyári alkatrészek felhasználásával folyik a munka. **Így magától értetődő a garancia...**

1081 Budapest, Kiss József utca 10-14., Telefon: 06 1 210 2790, Fax: 06 1 303 1158, E-mail: fontrade.music@axelero.hu

KG.

Zenekari hárfák

beállítása, javítása, karbantartása, felújítása

KG. Technika Bt.

Karvaly Géza & Sashegyi Ágnes
a Magyar Állami Operaház hivatalos hárfajavítója hárfaművész

Tel. / Fax: +36 - 1 - 312 3116
Tel: +36 - 30 - 212 2872

1068 Budapest, Szondi u. 79.

RÉGI BRÁCSÁT KERESEK

1940 előtt készítettet, 40-42 cm-est.
Német márkával fizetek.

Telefon: 00 49 351-31 031 93 Kelemen Csaba (Drezda)